

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ

Бр. 10.

У Новом Саду, 30. маја 1911.

Год. III.

САДРЖАЈ: Појачка дужност. — Физичко растење и доба адолесценције. — О могућности систематског васпитања. — Постанак „Шк. Уредбе“ од 1872. год. — Уредба за дотацију забавиља, учитеља основних и виших дев. школа, проф. учит. школа и надзорника. — Школа и настава: Војничке вежбе у основним школама. — Из праксе: Како сам учио једног аналфabetу. — Срески зборови: Седница управног одбора новосад. ереског учит. збора. — Седница учит. збора будимске епархије. — Белешке. — Позив ереским учит. зборовима. —

Појачка дужност.

После стогодишње борбе падеше већ једном све предрасуде и нађе се коло људи, да отворено узме у своје руке решавање о учитељевој појачкој дужности. Већ кад смо у својој борби дотле стигли, да заинтересујемо за то питање млађе коло разборитих народних првака, сматрали смо то као један мали успех. Не поричемо да је свакоме, ко није учитељ, тешко било загазити у решавање тога питања, јер традиције некадашњих примитивних времена и њихових појмова, толико су окупирале све редове нашег друштва, да се тешко било пробити кроз ту густу маглу која је била обвила то питање. Али напоследку после истрајног рада на решавању тога питања, дошли смо ипак до повољна резултата.

Српски народни црквени Сабор у седници својој од 9., (22.) јуна о. г. решио је при донашању Уредбе о дотацији наставничког особља и питање о нашој појачкој дужности.

Према решењу Саборском усвојен је у тој дотационој уредби § 5. који гласи:

„Ако учитељ врши појачку дужност у цркви на јавним богослужењима, припада му посебна годишња награда, према погодби са црквеном ошћином.“

Затим је међу прелазним одређењима усвојен § 19. који гласи:

„Учитељ основне школе дужан је вршити појачку дужност у цркви још за три године, пошто ова уредба ступи

у живост, онако како је до сада био обвезан.“

А поводом тих усвојених параграфа, Сабор је донео ову одлуку:

„У свези са § 5. усваја се предлог одбора за предлоге да се Ш. С. позове, да § 17. т. 3. и § 18. ал. 1. Дисциплинарних правила за учитеље од год. 1876., према устаповима §§ 5. и 19. ове уредбе измени. Усваја се уједно у свези с тим параграфом други део предлога нар. посланика г. Млад. Пилића, да се позове Митрополијски Црквени Савет и Саборски Одбор, да у споразуму са Школеским Саветом учине потребна расположења, како ће се појање у цркви после 3 године у ред довести.“

Тако је једном и Сабор као законодавно тело, рекао своју реч у овоме питању.

Оно што су претци наши мукотрпно прешли пре 40 година добило је једва једном живота. Неодлучност Сабора од 1871. поправио је Сабор 1911. и као што се с признањем сећамо оних слободоумних посланика са тог Сабора од 1871., који су то питање отворено заступали у корист народне просвете и учитељства, тако с признањем бележимо слободоумље и одлучност оних народних посланика данашње Саборске већине, који су правилно схватили ово питање и у интересу школе и народне просвете свели га у оне границе, у којима треба да се креће

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

та дужност, а тиме ударили темељ стварању новог правца о народном појимању учитељског рада у настави и просвети народној.

Тежиште појачког питања лежи баш у тој тачци, па и ако то многим изгледа сада безначајно, време ће доказати, да је то један од најјачих стубова школних, да она у народу задобије другу важност и да је народ поштује по вршењу њене праве задаће.

Ово је освитак лепих школских дана, а тим освитком пробијена је магла која је притискивала народну просвету.

Ситни духови не могу то да схвате, али су људи јака духа појмили значај тог корака и одлучно су коракнули напред. Тај корак забележиће њихова имена светлим словима у повесници наше просвете. А нараштаји који буду однеговани под утицајем овако схваћене школе, знаће школи изаћи на сусрет и у добру и у злу самопрегорним пожртвовањем, да никаква сила неће имати моћи да угаси огањ на таком огњишту народне просвете.

Тако ће учитељство на завршетку 100 годишњице свога појачког обележја, пресвући своју стару одору и повести школу у нову епоху просветна рада, у којој неће школа бити само за то ту што је појач потребан, него ће она бити зато ту, што је ту народ којем треба просвета, коју не воде учитељи, који су у првој линији појачи, него коју воде напредни учитељи, који су на свима линијама и у свима питањима самопрегорни просветни радници.

М.

Физичко растење и доба адолесценције.

Dr. phil. Паја Радосављевић, фелд педагошког факултета у Њујорку.

(Свршетак).

„Ој давори учитељи клети,
Да чудне сте и дивље авети,
Пола људске а мачије ћуди,
А те избе и за књигу клупе
Ништа друго нег мишије рупе
Па по ваздан срце вам уздише

Да од ђака направите мише,
Пеуј и карај, па на мацке вуци.
Па их онда к'а скотине туци,
Да свако од њих дрхће и трепеће.
Када госа крај њега прошеће.
Ој мачкови, скотине несите
Јесте дивне, јесте племените,
Ви мишева својих не би јели
Крв и мозак само пити хтели
Лепо ли ти знали како ваља
Од човека правити богаља:
*С књигом свани, с књигом и омркни,
Седи, бубај, ђа на књизи цркни*
Ал' скочити у Дунаво хладно
Те повратит своје здравље јадно
Заметнути шешану на плећи
Па у гору у ловак потећи
Ту вас грдна спопадне љутина
Па лајете ко на ланцу пеина;
Пеина лаје ал' и кућу брани,
А ваш лавез хоће да сарани.
Ведро лице и слободно око
Права кичма глава на високо“.

Ако наши учитељи и професори буду и надаље терали своју стару „школеку политику,“ заиста ће се посве обистинити оне Бранкове речи:

„Не ће бити соколова ока
Нити плећа к'о стена широка
Нити груди као сињи камен
Кад удариш да итераш пламен.
Место раста место оморике
Биће само треке и шибљике.“

„Богови су пријатељи игара.“ Ова *Планова* изрека треба да је написана над сваком дечијом собом и у сваком школском разреду, као што беше над делфиским храмом написано: „Познај самог себе!“ Ко се не сећа оне дивне слике Плутархове о дечијој соби краља Агесилаја, који је заједно са својом децом по соби на трсци јахао?! Зар није и то леп приказ, кад генерал Форкад, строгога краља Виљема I. наводи, где се игра лопте са својим сином Фридрихом? Зар није дивота како американски наставници живе са својим ђацима, као да су им од срца отпали?

Толико о дечама. А како је са девојчицама? Врло се мало настојало, да се за девојчицу осигура некоји имунитет, барем у погледу на притисак школ-

ског рада за време месечних перижода. Има много сведочанства, и од стране лечника и од стране патница, за факат, да је необазирање на ове перижоде проузроковало силне болести.

Девојчица, да не рекнем „девојка“ обично је природно самосвесна. Она је обично амбицијозна и не ће да има ниску оцену. У нас су обично мушкарци учитељи на девојачким заводима. Ти фактори терају девојчицу да ради и онолико, колико не одговара њезиној јачини.

Овај проблем треба да је на срцу учитељима. Они се морају обазирати на овака стања девојчица и што више их ослобађати претераног напора у то доба. Мало више љубави и обзира па ће бити и већег успеха.

VI.

Најважнија питања са гледишта спола а у светлости претходне дискусије јесу ова: Да ли дете има нормално, здраво знање о сполу из каквог поверљивог врела, или оно има патолошке, неморалне сугестије, које је примило од својих разузданих и поернутих другова? Да ли се оно поверава својим родитељима? Да ли оно има праву физичку средину за сексуалну хигијену, која се огледа у храњењу, телесном вежбању, купању и оделу? Да ли оно чита ваљане књиге? Да ли се дружи с ваљаним друговима или дружицама?

Учитељи, као и родитељи каткада се од чуда крете, да су им деца која су све до јуче била даровита и активна, радина, — данас ступидна и лења, грома. Перижодички наступи ступидности, тамни колупови испод очију, тежња да се буде сам, нервозност, неспособност право гледања у учитељеве очи и нарочита тенденција да се ујутро остане у кревету без икаквог узрока — симптоми су познатог зла. Додуше, ниједно од ових знакова не може доказати рђаву праксу. У опће речено: учитељ може тврдити, да с дечком није добро и мора га послати школеском лекару да га испита. Управитељ или родитељи могу такођер да леним начином учине, да им

се дете исповеди, што је још од веће моралне добити по ђака.

Не само да родитељи не подучавају своје дете рано о сполним стварима, већ се налази, да су и родитељи и учитељи јако слепи с обзиром на природу и дубоко сезајуће промене у доба адолесценције. Некоје од тих промена јесу: промене у органима, менструација, повећавање гркљана, продужење вокалних органа, растење браде и бркова, и промене у облику, како у дечака тако и у девојчица.

Ове промене тако се постепено јављају за време адолесценције, да се њихова велика важност посве губи из вида. Врло је тешко повићи границу између физичке и духовне адолесценције. Пошто и физичка страна има своје главно значење у духовним променама, то се морају истакнути оне, које су најочитије и најинтимније у својој свези са физичком страном.

Ако добро промотрите мало час изложене бројеве уверићете се, да постоји маркантна разлика у растењу девојчица кад се оне сравне са дечацама, та се разлика јако истиче у првом делу адолесцентне перижоде. Девојчице почињу да рапидно расту од дванајете до четрнајете године, па обично наткриљују дечаке од истих година. Перижода рапидног растења у дечака налази се између четрнајете и шеснајете године.

И ако се не може рећи, да родитељи и учитељи не опажају ове разлике, ипак се може казати, да се све до данас ништа није учинило, да се наше школеке прилике прилагоде овој сексуалној разлици у растењу. Некоји су тако далеко пошли, па тврде, да се дечаки и девојчице морају одвојено подучавати за време перижоде адолесценције. Да ли је ово најбоље решење саме ствари још је нерешено, по нема сумње, да се различити наставни планови морају равнати према различитим потребама и интересима сваког појединог спола.

Осим ове наше кратковидности у овом партикуларном проблему, ми се ни данас не обзиремо на све то јачу енергију и тенденцију за детињу активност у овој

перијоди, тенденцију за путовањем и беганем, вољом за самоћом, очитом пемарношћу за одговорност, тенденцију наелећа да се у овој перијоди што јаче нагласи своје „ја.“ (Сравни мој рад: „Проучавање ђака“, „Женски Свет“, 1907.)

За време адолесценције срце расте у својој величини. Артерије постају скоро трипут веће. Кожа бива осетљивија а чуло вида, мириса, па и куца бива веће или у погледу на екстензију или с обзиром на интензитет своје осетљивости, сензитивности. Ове се промене комбинују са обичнијим и видљивијим адолесцентним променама, па чине да је дете сметено и самосвесно.

У ово доба опажа се недостатак моторичке контроле, која чини да се лакше пада преко столице, него да се око ње обиће. (Госпођица Даница Илићева, врло ће се добро сећати једног младог центмена из Беча, који је тако неспретан био, да је својом неописаном неспретношћу редовно обарао шампањске боце.) Самосвест овог доба огледа се у тежњи за самоћом. Стотине афектација изражавају нову свест о себи у овој перијоди. Чувени педагог Др. *Стенли Холл*^{*)} врло добро вели: „Adolescence is nature's last effort to be generic,“ што у нашем језику значи: „адолесценција је последњи напор природе да буде генеричка.“ (Сравни мој рад: Стручно проучавање и оцјењивање ђака“, „Српска Школа“, 1908.)

VII.

Повећана залиха крви имаде важнију функцију, него што је то показано у овим резултатима физичке промене. Радно образовање физичке природе ставља читаво тело у *qui vive* за надражење. Овој напетости треба доскочити са активношћу у томе правцу, који ће допринети и садањем и будућем блаженству.

Перијода адолесценције маркира и висине и дубине душиних тежња. Сада је време кад се амбиције и идејали јако дивергентног типа форсирају у нормалној индивидуји. Шеснајета година до-

ба је највећег броја конверзија. У том добу кулмишује најгори и највећи број злочинстава. Немилосрдно траћење своје залихе енергије у добу адолесценције и конзеквентно опадање снаге и омлитавање физичког „ја,“ — такође су узроци флукуације између активности и глупавости, што такођер образује један случај у овом добу разних контраста.

Повећани облик срца и дирање церебралних центара (средишта сиве моздане коре) пре него што су активни, наравно да мора повећати поље дечијег интересовања и побудити у њему изобиљне тенденције за активност. Јаки осећаји (чувства или емоције) час у овом, час у оном правцу врло су карактеристични. У том добу нарочито се огледа променљивост и претерано сликање будућих амбиција и нада. Животи најславнијих васпитних реформатора показују ову променљиву, али јако груписану тенденцију за активношћу, час у правцу физичком, час у духовном, час у правцу практичком, час у правцу рафлексивном. Помислите само на Песталоција, Русо-а, Коменског и друге педагошке великане! Извештаји младежи показују овај фантастички живот, фаза, која је тако својствена добу адолесценције.

Контраст између правог и идејалног живота неопходно наводи дете да жели радити по свом рођеном искуству. Стога и она љубав за лутањем, за беганем од школе и воља за самоћу — све су то преставници новог живота, који су се у детету побудили са променама његова доба.

По свој прилици да од тог истог узрока долази и онај дечји видљиви нехај за дужности тога доба. То не мора значити да дете на ништа не пази и да му је све свеједно; то значи да је ново и широко поље знања сцена његовог правог интересовања и духовне делатности. И конзеквентно старо се губи испред светлости овог ширег, новијег и интензивнијег живота.

VIII.

Гледиште оних, који заступају исто женско образовање као и у дечака, исте

^{*)} Dr. Stanley Hall, Adolescence, у две дебеле свеске 1901.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

спортове и облике физичког вежбања, — то је гледиште тешко оправдати са физијолошким променама, што се јављају у добу пубертета. Најперфектније развиће са становишта материнства, значи ићи у сусрет специјалној потешкоћи, што може да за собом повуче и сам поремећај. Онде где се много јаша на сексуалној равноправности треба енергично подићи глас против тога. озбиљни ефекти умора и напора после пубертета ствари су, о којима се може сваки уверити. Количина физичког вежбања ког узимају девојчице, може се с друге стране врло лако ограничити. Умерено вежбање треба да је и овде правило. Изрека мудраца: „У свим стварима и пословима треба знати меру!“ — такорекућ је тоцило на коме се оштрина ножа најзад опроба.

Тенденција некојих девојчица — услед недостатка амбиције и идејала — да себе учине или да буду прекорбројна створења без конкретних дужности, врло је озбиљне нарави. Осим етичке стране оваке егзистенције, његов патолошки, болесни егоизам брзо долази до незадовољства, а евентуално и до болести. Кад би имали један идејал онда ништа не би требало, до ли оне, који су непосредно око нас, учинити сретнијима за нашу егзистенцију; то би дало еми-сао за живот и појачало и дух и тело.

Дечак би опет требао да име варијетет праваца за издавање своје енергије. Његов ентузијазам у основној школи и у средњим заводима, његове својствене „мушице“, — све то треба да решектујемо, као његове амбиције и немирноћу. Он осећа тежњу да скаче, да се јако не напреже, јер је то за одраслог човека. Уморност и напрезање, које тако јако делује на девојчице, за дечака може да не значи богзна какву потешкоћу. Куд и камо је опасније по њега, ако мора да сузбије своје природне тежње за активношћу његове природе, па била та активност физичке или психичке природе.

IX.

Да завршим. Растење, ма и рапидно ни у једном времену не може тако лако закрјљавити као у доба адолесценције.

Важна питања настају: Да ли дете има васпитне и здраве активности, које ће послужити као спасоносни вентили за његову енергију? Да ли има оно амбиције и идејале, којима се може посветити? Да ли оно има штетне тенденције, од којих се мора спасти управљајући правац његове акције ка освежавањима или озбиљним тежњама, које не побуђују само интересовање, већ апелују на његову вишу природу?

Овде морамо стати с даљњим расправљањем тог тако важног доба — доба, које је врло важно по нас васпитаче и учитеље. Ови су редови написани више популарно — за ширу читалачку публику. Ко се мало више интересује о овоме — ено му неколико мојих стручнијих и детаљнијих радња:

Растење и васпитање (Просветни Гласник, 1908.).

Физијолошка основица васпитања (Ibid. 1907.)

Сексуалне разлике у светлости нове антропологије и експерименталне психологије (Учитељ, 1904.)

Проблем коедукације у светлости експериментално — статистичког испитивања (Nastavni Vjesnik, 1908.)

Антропометријска и психо-физичка мерења ђака (Просветни Гласник, 1908.)

Методе и резултати некојих педолошких испитивања (Наставник, 1908.)

Проучавање вашингтонских ђака (Nastavni Vjesnik, 1908.)

Тјелесно растење дјеце (Napredak 1908.)

Педагошко-дидактички проблеми у светлости физиологије, бијологије и експерименталне психологије (Нови Васпитач, 1908.)

„Чланци из Експерименталне Педагогије“ (Школски Одјек 1904—1906.)

О могућности систематског васпитања.

— Dr. Imre Sándor. —

III.

Школа.

Од увек је било, да је школа морала да образује, васпитање је вршила поро-

лица. Међутим школско васпитање је опет ишло руку под руку са наставом, док учитеља стручни систем није при- морао, да само онај мали део: наставу у своме предмету сматра својим задат- ком. И пре тога се обучавало, али по- што је све у једној руци било, настава је била само један део великог рада на пољу и васпитна снага која се налазила у предметима могла је хармонично да утиче. Сада — колико пута су већ то рекли! — сваки учитељ руковођен важ- ношћу свога предмета, мисли једино на постигнути резултат у своме предмету, трудећи се у главном, да извештај ре- зултат покаже, али како да покажемо резултат у ономе, што утиче само на душу!? Ко уме из тога да оцењује и што је главно: ко зна то да контролише?! Ни то ми није нужно нашире да разла- жем. Сваки познавалац школског живота знаде, у каквом је очајању и у какве крајности пада понајвише млађи учитељ, кога на почетку свога рада још узнеми- рује педагошка мисао, која му је обеле- жила стазу живота, али већ види, да та не води успесима. Па тако један брже, други лакше, али сваки разуме, да не треба да васпитава него треба да обучава, јер што год више води бригу о души дечијој, тим мање на- пређује са наставним градивом, дотим је баш оно господар! Тако је; ко хомо- гени, васпитни циљ држи пред очима и на својим сатима се за тај труди: без- условно ће заостати у свом специјалном послу, у својим стручним предметима, који су му додељени, а за које он има да одговара. Премда — стара је истина и то — боље би било да научимо децу ка- ко треба учити, тада би „градиво“ сло- бодно и мање могло бити. Данас држимо испите, које осуђује сваки трезвени вас- питач, али који од нас уме да се осло- боди од те помисли, да би на том испиту добро било сјајан успех показати. Данас делимо оцене и лудо их дамо и штам- пати по извештајима, а да је то штетно и неправедно само њих мало не осећају, али за то не знамо да се ослободимо од те страшне дужности. И знамо и то, како је то велика сметња при удуб-

љивању у наставу, при старању о душевном стању својих ученика! Ето, те фразе у настави спречавају васпитање, јер времена одузимају. Али спречавају га и тиме, што је поједина за неправедну држана или занета погрешна оцена, ду- шу дотичног детета учинила невер- љивом, за примање васпитања је онеспо- собила, боље речено: намераваним вас- питним утицајем противио је створила.

Те органске особине (уз до сада при- мећене још и стручна настава и оцењи- вање) наших средњих завода, личност уопште не развијају код почетног учи- теља, него је пре упропасте, ако нарочито није јако у њему васпитно мишљење. Без тога је тако лако и комотно да чо- век постане машином за учење и да не осећа одговорности изван свога уског круга низашто. И учитељев рад тако се развија према староме, као кад упореди- мо фабричког радника са његовим ста- ријим мајстором. Постепено опада и труд за ефектуирањем личности као и уну- тарњи нагон, пошто нараштаји наслеђују већ један од другог мишљење, да осим оног незнатног круга другог чега бадава ће се лаћати. Врше дакле одређен посао свесни надзора, спремајући се за обра- чун. Што год се тачније то догађа, што се на више односи изрубрицирани исказ тим је мање времена, прилике за тео- ретско проучавање душе и онога што треба да се чини. Васпитање тиме не да би постајало бољим, него све већма вене јер данашњи рад у школи доста брзо сужава хоризонт учитељев.

После до сада реченога није ми ваљда ни потребно рећи, да хомогени дух, једно- образно васпитање није у стању ни управитељ да осигура ма и колико гор- ко да ради. Толико је чиновник, да о себи само у заносу своје власти може да мисли, да он уме васпитањем да управља, мада је истина и то, да за исто може много да уради. Међутим кад би и све учинио, тај једини човек не може бити одговоран за васпитање, нити можемо имати наде у њему једном. Шта ће бити, ако своје место ма из ког раз- логa мора да напусти?

Из свега тога следи, да крајњи уз-

рок сметњама систематског васпитања тражимо у васпитању средњошколских учитеља. Морамо да кажемо, да њега данас заиста нема, пошто практична предспрема још ни данас није општа, а теоретска припрема је и сувише стручна а баш и не спрема за учитељевање, него је пре научно проучавање. О разлици њиховој нећу да говорим; научну предспрему безусловно држим за потребну, али наглашујем, да је то са гледишта школскога само онда од вредности, ако га прожима васпитна мисао, пошто унутарњи живот средње школе неће бити све донде друкчији, докле год јој сваки учитељ не буде био педагог, чије ће се целокупно делање градити на темељном и успешном занимању с педагогијом и тећи у непрекидном педагошком размишљању*). Није то главно, да зна извесна правила, и да има гомилу знања, него да јединством мишљења учитељског зајемчено буде усредсређење васпитне мисли. Свест о заједничком циљу знатан је елемент тог мишљења, без кога се личност учитељева не само да се не да ефектуирати, него се не да ни развити. Кад говоримо о могућности школског васпитања, не смемо ни то заборавити. Теорија педагогије захтева, да се личност учитељева ефектуира, али себи може прибавити ефекта, важности само оно, што постоји.

Средња школа слабо може да задовољи и други захтев педагогике: да држи у евиденцији индивидуалност ученичку. Педагози то одавно наглашују и потребу јој сваки учитељ осећа. Међутим велику важност заиста јој дајемо од тада откако смо на основу истраживања последњих деценија, и најновијег великог дела**) Меушман-овог у стању да о грдној величини и разноликости које постоје између ученика, створимо себи мало ја-

снију и у неку руку одређенију слику. Та велика одступања лако би нас могла покренути на то, да претерујемо, да од школе захтевамо оно што је немогуће, на пример на такво ефектуирање индивидуалних разлика, које би школу сасвим од тога чиниле зависном. Умерености и научне трезвености показује, да Меушман те захтеве овако изводи: „Тај захтев, да се у настави ученика индивидуалност у обзир узме, може се односити само на поступак код појединих случајева појединих ученика. Жели, да се учитељ пре свега упозна са особинама сваког појединог детета, нарочито пак са случајном једностраном способности њиховом; да знаде исту нарочитим начином брзо и тачно определити, да знаде саветовати ученика на употребу душевних средстава које одговарају његовим способностима, особито пак на начин којим треба да појима и учи; падаље да при преућивању ученика узме у обзир њихову индивидуалну способност. Учитељ нека држи у виду, да његов начин наставе и жеље које су везане за рад детињи често се удешавају према способностима извесне врсте. Ученике који се битно разликују од тога мора упознати и удубити се у особеност способности њихове.“ Исто тако је важно, да по могућности изједначимо постојеће разлике између способности и да незгуду проузроковану недостатком способности засебним вежбањем укинемо¹⁾.

(Наставиће се).

Постанак „Школске Уредбе“ од 1872. год.

— Прилог раду српске омладине на просветном пољу. —

Реч пред стварање новог школскога закона.

IV.

Седница 83. 18. маја 1871.

Известилац шк. одбора **Стеван В. Поповић** чита § 26. „Месни шк. одбор има се старати да се за потпору поуке у женским радовима образују из пријатељица школе, женске задруге. Такве задруге имаће право давати мњења при избору учитељке за женске ра-

*) Сечени је рекао (Hitel V. издање. 41.) „Mennyit irtak a nevelésről, jó Isten! s mily sok jól, derekast! De hány ember olvasta, mily kevés emésztette meg s ugyan kik hozták életbe? Ezzel is csak úgy vagyunk... kiki elmondogatja s kevés vagy senki se követi.“ Те речи су по нас врло карактеристичне, ма да се уопште односе на публику.

**) Vorlesungen zur Einführung in die Experimentelle Pädagogik und ihre psychologische Grundlagen. 2. свеска (Leipzig 1907.)

¹⁾ П. д. I. 5. 6—8., и II. 427.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

дове и у стварима које се односе на ову поуку.“

Др. **Суботић** жели, да се пријаве исправци на тај параграф, пошто су већ прошле седнице учињени, и сад да се о њима већа.

Извештач **Ст. В. Поповић**: Овде има 4 исправка: прво г. Сандића, који гласи: „ако нема где учитељице, која би предавала деци и школске научне предмете и ручне послове то да се учитељице за женски рад плаћају из општинске благајне, а трошкове око материјала за тај рад, да имућнији родитељи снесу, а за сиромашну децу мештанска благајна.“ Друго исправак Васа Ђурђевића, који овако гласи: „Трошкове око поуке у простим женским радовима подмирује општина из благајне школске.“ Треће, исправак проте Бранковића, да се Ђурђевићевом исправку дода као допуна ово: А за уметничке радове подмирују родитељи сами.“ Четврто исправак проте Стефановића: „Такове задруге имаће путем своје председнице право давати, мњења при избору учитељке за женске радове, и у стварима, које се односе на ову поуку.“

Председник позива исправљаче да изволе своје исправке разложити и потпомоћи.

Васа Ђурђевић вели, да је разложио и поднео свој исправак за то да се трошкови разјасне. Он усваја допуну проте Бранковића на његов исправак и препоручује сабору, да га с том допуном прими.

Извештач **Ст. В. Поповић**: Пошто су ти исправци јасни, ја их од своје стране прихваћам.

Др. **Суботић** жели, да се то упути на редакцију, па да она у склад доведе.

Председник пита, дал да се ова два параграфа 26 и 27. споје?

Извештач **Стева В. Поповић**: Мислим, да би питање овако могло гласати: да ли се прима, да ли се два параграфа 26 и 27. споје.

Др. **Суботић**: Мислим, да кад сам извештач не брани редакцију, да редакција пада не може се на њу ни гласати; зато би ја био, да се гласа, дал се принцип прима.

Председник: Она господа, која примају исправак Ђурђевићев са допуном проте Бранковића на §§ 26 и 17. нека изволе устати (Прима се).

Председник: Ова се два параграфа заједно са исправком г. Васа Ђурђевића и допуном проте Бранковића имају упутити на редакцију.

Извештач **Стеван В. Поповић** чита § 28: „За наставу ученика у пољоделству и разним струкама вртарства имају се употребити тамо где већ постоје, школски вртови, а где их јоште нема дужна је општина, да свим могућим средствима настоји да се исти што пре подигну. Месни школски одбор има се састарати, да се за ту обуку најпотребнија оруђа обделавања набаве.“ (Прима се.)

Извештач **Стеван В. Поповић**: чита § 29.

Свака српска основна народна школа мора имати по пропису главне управе српских народних школа, потребни школски намештај и учевна сретства. Гл. управа срб. нар. школа има се постарати о путу и начину, како ће шк. општине потребна учевна сретства најлакше и о најмањем трошку набавити.“

Др. **Св. Касапиновић**: Примедба је саборског одбора да се друга алинеја изостави, тим пре може се ово усвојити, што је у § 16. примљено, да главна школска управа има издати упуство о школском намештају и учевним сретствима.

Извештач **Ст. В. Поповић** прихваћа предлог саборског одбора.

Председник: Прима сл. Сабор овај предлог саборског одбора, да последња алинеја из параграфа 29. изостане? (Прима се).

Извештач **Стеван В. Поповић**: чита § 30.: „Месни шк. одбор набављаће сву учевну опрему за децу, као: Књиге, таблице, пера, артије, мастила и тд. о трошку школске благајнице и раздаваће их по потреби школској деци бесплатно, осим књига и таблица, које се дају на послугу под условима, које ће означити наредба главне управе срп. нар. школа.“ Овде господа, има приметба саборског одбора, да после речи „набављати“ дође о општинском трошку.“

Димитријевић. Држим, да овај параграф сасвим изостати може, пошто је пека инструкција, а то је ствар шк. савета.

Др. **Касапиновић**: Ово је врло важно за то, што се уједно начело уводи, које досад није било.

Г. посланик Димитријевић има право, јер би се и то могло оставити главној управи, ал ће општине боље примити, кад сабор реши.

На гласању прима се редакција шк. одбора и исправак саб. одбора.

Извештач **Стеван В. Поповић** чита § 31.: Свака школска општина дужна је приликом свог годишњег шк. буџета, увек одредити извесну своту, која ће се годишње трошити на набавку потребних школских сретстава.

Др. **Касапиновић**: Примедба је саборског одбора, да овај § изостане, јер је већ казано у § 30. да то општине набављају. Природно је дакле да ће оне и набављати; то је ствар буџета, па ће месни шк. одбор одређивати.

Предлог саборског одбора, да овај § 31. изостане прима се.

Извештач **Стеван В. Поповић** чита § 32.: „Уза сваку школу дужна је шк. општина основати школску књижницу набављајући у њу књиге и стручне листове, што служе за даље образовање учитеља, и књиге за младеж.

У то име ставља ће шк. буџет извесну своту, којом ће месни школ. одбор на предлог учитеља принављати и умножавати шк. књижницу.“

Др. **Касапиновић**: Овде је саборски одбор

утично штилистичну измену, да гласи овако: „Свака црквено школска општина дужна је основати школску књижницу, и набављати по предлогу учитељског одбора, односно месног школског збора, књиге и стручне листове, што служе за даље образовање учитеља и школске деце.“ Али осим те штилистичне измене има ту и приципијелне промене, што се каже, да је прво место месни учитељски збор; и зато ће се о набављању најпре саслушати месни учитељски збор, где га има, а где га нема месни школски одбор.

На гласању прима се редакција саборског одбора.

Известилац **Стеван В. Поповић** чита § 33.: Свако је дете дужно ићи у школу, оне школске општине, у којој живи код својих родитеља или њихових заступника.“

Др. **Касапиновић**: Приметба је саборског одбора, да се §§ 33 и 35. сасвим збришу, јер се то само по себи разуме.

Известилац **Стеван В. Поповић**: Ја немам ништа против тога, да изостане.

На гласању прима се предлог саборског одбора.

Известилац **Стеван В. Поповић** чита § 34.: који гласи: „Деца се редовно примају у школу почетком шк. године; доцније се прима само оно дете, које је било болешћу препречено почетком шк. године у школу поћи и дете, које је сеобом место свога пребивања променуло. У овом последњем случају мора дете принети сведоџбу, да је школу пошло. Сведоџба се та издаје бесплатно.“

Димић: Почем је већ у § 18. одређено, шта се учи, а у §§ 24 и 25, ко учи, рекао би да §§ 34. 35. 36. изгледају као да нису на свом месту, зато би предложио, да ови параграфи дођу § 4 у нацрту.

Др. **Касапиновић**: Не зна се још каква је судба § 35, дакле сте рано дошли.

Димић: Зато ја предлажем, да ови параграфи напред дођу, што изгледају овде као нешто прекинуто.

Известилац **Стеван В. Поповић** држи, да се у овим параграфима излаже, како су учитељи дужни примати децу у школу а у 3. и 4, кад су родитељи или заступници дужни слати децу у школу:

Др. **Суботић**: Ја мислим, да то спада на редакцију, то је њена дужност, да одреди место, где ће који параграф доћи; зато би био да се упути на редакцију. (Прима се.)

На гласању прима се § 34. нацрта уз предлог посланика дра Јована Суботића.

Известилац **Стева В. Поповић** чита § 35., који гласи: „Ако је каква душевна или телесна болест препречила дете, да пође у школу, или ако их родитељи или њихови заступници настављају иначе, то ће се та околност пријавити и учитељу срп. нар. основне школе и болест иказати доста верно лекар-

ском сведоџбом, а у последњем случају дати изјаву, којим се начином дете наставља у законито прописаним наукама. Учитељ спроводи ову молбу о разрешавању од похађања школе месном шк. одбору, који решава о њој.

Извештач саборског одбора др. **Св. Касапиновић** подноси исправак, да овај параграф изостане.

Известилац **Стевач В. Поповић**: Пошто је специјална ствар, то ја немам ништа против предлога саборског одбора, да тај параграф изостане.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 36., који гласи: пре навршене 12. године не може ни једно дете бити опроштено од похађања основне школе, већ ако „пређе у средње школе, а у својој 10. години оде на занат или му само који месец оскудева до пуних 12 година. У то име имају сва деца, што по годинама излазе из основне школе положити пред месним школским одбором и окружним школским референтом или замеником му, јавно строги испит из свију за основну школу прописаних предмета, о чему им се издаје сведоџба пошто положи 40 нов. у месну школску благајницу.

Ако тако дете не зна течно читати, читко писати и обичне рачуне рачунати, властан је окружни референт школски или заменик му упутити га, да још годину дана иде у основну школу, осим ако је тако душевно слабо, да нема изгледа, да ће моћи успех учинити.“

Димић: Ја би овде спочетка после речи „дванајете“ додао „односно петнајете године“ јер смо у § 2. усвојили 15. годину. (Вичу му: средња школа.)

Др. **Касапиновић**: Димићев исправак нема места, јер овде се каже, да ако оде на занат онда не би могло похађати редовно школу; зато се вели „пре навршене 12. године не може из школе изаћи, осим ако пређе у средње школе и тд.

При гласању прима се предлог школског одбора.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 37. „Родитељи или њихови заступници дужни су децу у време школе редовно слати у школу.

Главна управа срб. нар. школа означиле у особитој наредби, случајеве који извињују изостајање од школе.“

Известилац саб. одбора др. **Св. Касапиновић** подноси исправак, да се овај параграф стави иза § 4.

Димић предлаже, да овај параграф сасвим изостане, а да се у усвојеном 4. § дода реч „редовно“ (Вичу му:) не може бити, јер је овај параграф већ примљен.

Прота **Бранковић** вели, да треба да изостане, јер се у 4 § каже то исто, и тамо је то све обележено.

Известилац **Ст. В. Поповић**: Параграф 4. не говори за констатно похађање школе, него

ако родитељи неби хтели дати децу у школу; а овде је реч, ако их нередовно шаљу.

Прота **Бранковић**. Па да зашто је оно?

Ст. В. Поповић: Онај је за стално не-пињање.

Прота **Бранковић**: Ја сам мислио за нередовно пињање.

Др. **Касапиновић**: Овде има две феле каштиговања: прва кад неће дете да упишу, а друга, кад су га уписали, али нередовно шаљу.

Известилац **Ст. В. Поповић**: у § 38. говори се за нередовно извршавање дужности пињања, а оно за неизвршење дужности, дати дете у школу.

Кречаревић: Ја мислим, да овом параграфу овде нема места, јер је ово специјалан случај. То се у свакој школи налази.

Др. **Суботић**: Мислим, да ни један ни други параграф изостати не може, јер се у § 4. одређује за онај случај, ако неће родитељи дете у школу да даду, а у § 37. ако неће да га редовно шаљу; § 38 пак регулише каштиге, које тада на родитеље падају а држим, да је нужно одредити све случајеве.

Можда ће когод запитати, дал да се ти параграфи овде или после §§ 4. и 5. ставе ал то је ствар редакције, нек она то у склад доведе, а ми да се тиме не задржавамо.

Божидар Вујић: Ја имам један исправак на тај параграф. Желно би, да се дода на крају ово: „политична власт истерује ту глобу“ (вичу: то је прешло.)

Известилац **Ст. В. Поповић**: У кратко да кажем: ја немам ништа против тога, да овај параграф дође после 4. §; — ал да сасвим изостане то не могу допустити.

Председник: Оћел се по предмету саборског одбора ови параграфи преместити?

Др. **Касапиновић**: Ако се прима предлог, дра Суботића, да се то све упути редакцији, ја сам за то, да то за све параграфе важи, и да ми о реду не дебатујемо.

На гласању прима се предлог школског одбора уз предлог дра Суботића, да се овај параграф упути одбору ради редиговања.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 39. који гласи: „На срб. основ. пар. школи траје шк. година 46 недеља, и почиње свуда од Преображења.

Почетак шк. године има се објавити у општини уобичајеним начином на 14 дана у напред.“

Извештач саб одбора др. **Св. Касапиновић**. подноси исправак, да речи: „и почиње свуда од Преображења“ изостану.

Васа Ђурђевић подноси исправак, да се место „46 недеља“ каже „10 месеци“; а речи почиње од Преображења“ да изостану зато, што ишеу свуда једнаке околности.

Др. **Максимовић**: Овај последњи исправак нема места, јер то исто и саборски одбор предлаже, а примедбе саборског одбора примљене су за основ специјалне дебате.

Васа Ђурђевић: Ја дакле напуштам последњу исправку, а остајем при првој, да буде место „46 недеља“ „10 месеци“.

(Наставиће се).

УРЕДБА ЗА ДОТАЦИЈУ ЗАБАВИЉА, УЧИТЕЉА ОСНОВНИХ И ВИШИХ ДЕВ. ШКОЛА, ПРОФЕСОРА УЧИТ. ШКОЛА И ШКОЛСКИХ НАДЗОРНИКА.

Доносимо укратко Уредбу о дотацији учитељства и школских надзорника, која је предложена срп. нар. цркв. Сабору и коју је сабор усвојио с малим изменама у седници од 9. (22.) јуна о. г.

1. Забавиљи плата 900 К. Стан с две собе патосане, кухињом, комором, огрев 3^о тврдих или 4½^о меких дрва или накнаду у новцу за стан и огрев, што према месним приликама одређује цркв. екупштина.

2. Плата учитељу:

1. Основна плата

а) 1200 К б) 1100 К в) 1000 К

2. Шест петогодишњих доплатака по 200 К у свима цркв. општинама без разлике.

3. Осим осн. плате и доплатака ужива учитељ стан са три патосане собе, с кухињом и комором за смок и дрва и огрев од 4^о тврдих или 6^о меких др. или накнаду за огрев у новцу према просечној цени тврдог дрвета у месту, и за стан. Врт од ¼ јутра земље. Где је земља саставни део плате, у случају сегрегације и комасације општ. земља, уживаће учит. и онај део који том приликом припадне на уживану земљу.

§ 3. Где нема стана, станарина

а) од 600 К Б. Пеншта Загреб, Н. Сад, Река.

б) 420 К у општ. под 1. а.

в) 360 К у општ. под 1. б.

г) 200 К у општ. у мањим општ.

д) 300 К у свим осталим општ.

Где нема врта отштета од 20 К

§ 4. За повторну школу.

а) у опш. под 1. а) 150 К

б) у свима осталим 100 К годишње.

§ 5. Ако учитељ врши појачку дужност у цркви на јавним богослужењима, припада

Му. посебна годишња награда, према погодби са цркв. опћином.

§ 6. М. Шк. управитељу је награда :

- а) где је 5—6 редовн. учит 200 К
- б) „ 7—10 „ „ 300 К
- в) „ преко 10 „ „ 400 К

§ 7. У срп. пр. вероис. ж. грађанским (вишим дев.) шк. основна плата је 2000 К годишње, 5 петогодишњих доплат. по 300 и 600 К станарине. Супленти 1600 К годишње награде без икаквих других берива, а катихете или помоћник добива 80 К годишње по седмичном часу.

§ 8. Управит. ж. гр. шк. 400 К год. доплатака урачуњлива у мировину.

§ 9. Учит. вежбаонице плата као на вишој ж. школи.

§ 10. Учитељице ж. грађ. и учит. шк. ако су оспособљене за учит. осн. шк. и за ручни рад 1600 К год. плате, а станарину и доплатаке као учитељице осн. шк.

Ако су оспособљене само за ручни рад 1200 К плате, а ако су оспособљене и за другу групу наст. предмета, имају плату као и остале редовне наставнице те школе.

§ 11. Професори учит. и учитељичких шк. основну плату 2600 К, 5 петогодишњих доплатака по 300 К и 700 К станарине. Супленти 2000 К без других берива.

§ 12. Управитељи учит. шк. уз професор. берива 800 К годишње доплатака, урачуњлива у мировину.

§ 13. Наставници који прелазе са нижих на више школе, задржавају право на петогодишње доплатаке, како су их пре уживали. Доплатци према повом положају рачунају се од дана, кад је наставник ступио у службу више школе.

§ 14. Епарх. шк. надзор. уживају 3000 К годишње основне плате, петогодишње доплатаке по 300 К и 700 К станарине.

§ 15. Митроп. шк. надзорник ужива основну плату од 4800 К годишње, петогодишње доплатаке по 400 К и 960 К станарине.

§ 16. Школ. надзорници имају на годину по 1000 К путног напашала, који су дужни свршетком сваке године обрачунавати.

Прелазна одређења.

§ 17. Ако је учитељ основне школе уживао до сада већа берива него што су прописана овом уредбом, разлику ће и надаље

уживати, а кад се учит. место упразни, издржавалац школе може берива снизити према установама ове уредбе.

§ 18. Учит. осн. шк. уколико већ нису уживали какове петогод. доплатаке, уживају их према § 2. т. 2. ове уредбе од 1. јан. 1912. године унапредак.

§ 19. Учит. осн. шк. дужан је вршити појачку дужност у цркви још за две године пошто ова уредба ступи у живот, онако како је до сада био обвезан.

§ 20. Сва берива без разлике, како су одређена овом уредбом, стављају се у тецај с 1. јануаром 1912. год. а петогод. доплатаци, према установама ове уредбе, рачунају се од тога дана унапредак.

§ 21. Извршење ове уредбе, која ступа у живот с дапом проглашења, поверава се срп. прав. нар. цркв. Саб. Одб. и срп. нар. Шк. Сав.

У свези са § 4. измењена је дотација у толико, да је награда за повторну школу установљена овако: опћине под 1. а) 200 К, 1. б) 150 К, 1. в) 100 К.

У свези са § 5. донета је ова одлука :

У свези са § 5. усваја се предлог одбора за предлоге, да се Ш. С. позове, да § 17. т. 3. и § 18. ал. 1. Дисциплинарних правила за учитеље од г. 1876. према установама § 5. и 19. ове уредбе измени. Усваја се уједно у свези с тим §-ом други део предлога г. Млад. Пилића, да се позове Митр. цркв. Савет и С. О. да у споразуму са Школ. Саветом. учини потребна расположења, како ће се појање у цркви после 3 године у ред довести.

У свези са § 6. ове уредбе, донео је Сабор одлуку, да Шк. Савет изда наредбу, да управитељи основних школа имају бити активни учитељи.

У свези са § 11. усвојен је предлог, да Шк. Савет уз учит. школе крејира места за школске лечнике који ће учит. приправницима предавати хигијену.

У свези с § 19. усвојен је предлог, да Шк. Савет наредбеним путем регулише одношај између општина и учитеља у погледу хонорара за појање (т. ј. да таксира поједине општине према њиховом материјалном стању, али за то ипак то не веже поједине учитеље да морају обављати појачку дужност ако неће).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

§ 21. гласи: Сва уређења која се косе с овом уредбом стављају се ван крепости, а § 21. предложене Уредбе добија број 22.

Школа и настава.

Војничке веџбе у основним школама. Мађарски учитељи почели су у последње време, да у своје школе уводе војничке веџбе. На часовима гимнастике деца су се веџбала у војничком „екзецирању“, „маширању“, па чак и пуцању и гађању оштрим метцима у циљан. Учитељи су били официри, ђаци пак подофицири и редови. По неки ислужени војнички часник вршио је инспекторске дужности. Ђаци су имали неке примитивне униформе. Звездице на огрлици су означавале степене господства у тој војничкој организацији. Покрет тај најбоље је примењен у кечкетским и ујсентешким школама. Ових дана хтедохе такве веџбе одомаћити у својим школама и мађарски учитељи у Нађварату, али им је тамошњи месни школски одбор ускратио за то своје одобрење са разлога хигијенских и педагошких. Слично стајалиште је заузео у томе питању и краљ. уг. министар домобранства. На замолбу кечкетског учит. збора, да тамошње ђачко војничко устројство у осн. школама испомогне из свога бипца, одговорио је министар након претходног извиђаја, да тај покрет не налази за здрав, те да му не може указати помоћи. Војничке веџбе те назива министар „играњем солдати“, штетним како са педагошког, тако — услед једностраности — и са хигијенског гледишта.

Ово мишљење је посве оправдано, јер се једностраним војничким веџбама, не само једнострано развије тело детиње, него хоће и дух да им подивља. Нисмо ли пре неколико недеља читали, да је једно пештанче од 10—12 година убило свога друга из флорберта. А учитељски збор те основне школе тужно се је, да су им ђаци услед употребе оружја управо подивљали, те су учитељи конфисковали неколико десетина дечјих флорберта?

Окајмо се милитаризма у основној школи! Најбоља телесна веџба за наше малишане остаје игра. А зажели ли дете, да се игра војника, тада ће оно само доћи до „сабље дрвећаре“ и „пушке од зове.“ Наћи ће себи и официре из свога круга, јер натуримо ли им се за старешине у обавезној игри, тада

смо са ње суровом руком збрисали ону драж, која је иначе као пепељак обвија, а тиме је збрисан и васпитни утецај игре, коју она иначе врши на наш подмладак.

Б. Т.

Из праксе.

Како сам учио једнога аналфabetу, човека од 30 година.

(Наставак).

Према ономе, како је напред било, чим сам му рекао, да ћемо даље ићи, он је већ сам, према дотичној слици пружио прет на поједино дотично слово и рекао: Ово је писано слово и, а ово је штампано слово п. А ја сам га опет позвао одмах без околишења да чита. Он је сљедио моме позиву и лепо лагано је спајао дотичне слоге код писаних, па онда и код штампаних редова. Упућивао сам га само непрестано, да свуда пази, шта чита, па да ми и каже, шта која растављена реч у слоге и — значи. А код овога слова је већ више једносложних речи, те му је било одмах и разумљиво шта прочита. Тросложне речи је тако исто, после прочитања прикупљао без гледања и говорио ми шта која значи. На послетку сам га позвао да напише и. Кад га је написао, ја сам му одмах говорио, што се каже — у перо. Он је растварао и лагано писао. Нарочито сам му говорио оне једносложне речи са три слова односно гласа, које између два сугласа имају један самоглас. За тим сам прешао на и, веџбајући се и даље у читању и писању свега дотичног градива. А и је познао на исти начин, као и претходна слова. *Све сам, само мојим упућивањем!*

И на тај начин смо свршили овај трећи састанак за један сахат и мој ђак је био очаран, што је знао већ пуне три стране из Буковара прочитати и према дотичну градиву сваку реч са дотичних пет научених слова и написати. Знао је лепо слоге и речи и растварати. А то му је било потребно због писања. Чим му што изузим да напише, он раствори и лепо пише слово по слово, спајајући у слоге и речи, да га је било милина гледати.

V.

И према свему овоме држим, да је свако практично око наставниково довољно увидело, каквим сам путем пошао ја са својим овим аналфabetом. *Ја нећу ништа у учењу да му*

кажем. То би био чист механизам. Све мора он сам да пронађе, али мојим упућивањем. А у томе и лежи вештина. То је прави рад наставников. Оно друго је прави механизам. Но и било је муке. Колико пута је у ова три састанка наша дошло било догле, да ме је замолно, да му кажем, како шта да прочита.

Ево, ово баш не могу да прочитам; молим вас, господине, реците ми!

Не, не. Само, брате, мисли. Да ти ја кажем, то би најлакше било, али ти после и опет не би ништа знао. Већ само мисли, па сам. Без муке нема науке!

Ал како можете да ми не дате бар један шамар, ваљда би лакше смислио!

Смислићеш ти и без шамара. Само пази!...

И одиста. На крају крајева је ипак лепо сам прочитао. Али онако му је после слично и ишло, што кажу, као намазана кола. Ето, видиш да можеш. Све што човек може сам, не треба да тражи туђу помоћ. И тако смо се ми кретали даље, па тако кроз цео Буквар. Ја сам га упућивао, а он је сам до резултата долазио.

Па да не бих понављао, нећу даље у појединостима да износим код свакога слова рад, јер је све то речено код досадањих пет слова. Већ хоћу да кажем, да сам четвртог дана (или часа) свршио с њиме опет два слова *ш* и *е* и читао све дотичне редове, писао напамет по казивању и преписивао. Растворене речи прикупљао ради њиховог значења уједно и тако га вежбао пун сат у раду. Пети дан свршио је исто тако опет два слова *ч* и *ш*. Свуда сам досљедно истеривао све као од почетка. А то је припомогло, да је мој ђак певајући напредовао у читању и писању.

Кад сам видео, да иде већ без запињања, нисам хтео ствар више одуговлачити. Полазећи напред, сваког следећег дана сам свршио с њиме по *три* слова. *Дванаестог* дана пак био сам готов са малим словима. И мој је ђак сад био просто ван себе. Господине, та ја још пре неколико дана писам знао у књизи ништа. А шта је ово сад са мном! Та ја данас знам свашта прочитати и свашта написати. Ја сам мислио, да то могу само деца научити, а гле мене човека, па шта сам научио за неколико дана!... Просто, човек већ није знао, како своју радост да ми открије. Кад сам му још подметнуо и друге ствари — књиге и новине да чита, онда већ није

имао речи за чуђење. Извините, господине, ал тек сад видим да знам све читати. А читао је још увек на слокове. Писао је пак све што год је видео, чуо, осећао и т. д. Све је то за њега било сад, као да је у другом свету. Но ја сам га умиривао, нека само и даље буде тако издржљив, јер треба научити још и велика слова и треба прочитати цео Буквар до краја па онда рећи хоп. И тако смо сад прешли на велика слова.

Разуме се по себи, да се до краја малих слова упознао и са реченицама. То је нарочито било од слова *ј*. Осим тога, упознао сам га и са знаком питања и онда ми је морао на сваку упитну реченицу и одговора дати. Тако ми је и са те стране било са свим обично, да пређем и на упознавање великих слова и читање дотичног градива под њима. За то сам и могао одмах првог дана свршити с њиме 13 великих слова и прочитати под њима све тамо изложено градиво. А то је ишло и лако. Ових 13 великих слова одступају од малих само по својој величини. Дакле ту не треба велике обуке. Просто сам га упозорио да ми каже разлику и онда је ишло све најобичније. А како сам га већ од почетка вежбао у разумљивом читању на речима, за тим и на реченицама, то је разумљиво читање добило овде и шпре размере, због самих чланчића, који се код ових слова налазе. Кад год је прочитао који пасус у чланчићу, тражио сам, да ми каже и шта је прочитао. И ако је читање још продужено на слокове, није ништа сметало, да ми је могао лепо казати, шта је прочитао, па неку и приповетку целу ми испричати. А то сам наставио и даље и увек му истицао, да мора унапред поред доброг читања знати и казати, шта је читао. Само му онда читање и вреди. И он је то утубио и одиста сљедио мојим речима. Често је дошао од куће и казао ми: Читао сам овде о овом или оном. (Читао је већ и мање збирке наших народних песама). А то га је све више и приљубљивало и одушевљавало за књигу.

Други дан, код великих слова, предузео сам *писање на пропису*. Одмах сам почео онако, како је почетак градива код великих слова. Нисам смишљао и измишљао ништа новог, како да отпочнем. Он је већ добро владао писаљком. Казао сам му само, како

перо увек да држи и писање је на пропису ишло без икаквог запињања. За то сам на исти начин продужио и даље на пропису писање и већ други и трећи дан писам имао ништа да му приметим, нити на што да га упозоравам. Писао је сад већ као и писаљком. И тога другог дана научно је даље још 6 великих слова и прочитао дотично градиво. *Трећи дан* научно је опет 6 велика слова и дотично градиво прочитао. *Четврти дан* научно је заосталих још пет великих слова и прочитао је Буквар до таблице великих и малих слова, али све као што је напред речено: На слоге и са разумевањем. Покрај тога научно сам га зашто се и кад се пишу велика слова. Нарочито му је лако било унмтити, да се имена људи, села и вароши пишу са првим словом великим. Тако исто и презимена. Зато сам му задавао да ми ради вежбања пише сад имена људи (мушка и женска), сад опет имена од села, па вароши и т. д. Тако се вежбао, не само у памтењу где и кад се употребљавају велика слова, већ и у писању великих слова. Казао сам му, да се и свака реченица почиње са великим првим словом. Према томе и почетак писања, као и после тачке, да долази увек прво слово велико. И он је на то јако пазно. То се видело и до краја кад се вежбао и у писању писема.

(Паставиће се)

Т. Костић.

Срески зборови

Седница управног одбора новосадског-среског учит. збора одржана је у Новом Саду трећи дан Духова 31. маја (13. јуна) о. г.

На митроп. учит. збору од 5. и 6. пов. 1910. а при претресу нацрта за нову Школ. Уредбу, учитељство је заузело стаповиште у погледу тражбина за школу и за себе, у оном правцу како су то наши старији другови од 40 и више година заступали. Све знатије захтеве учитељске Шк. Савет је усвојио и при еређивању нацрта за нову Шк. Уредбу, унео их у исту. Но како по саборском устројству предлоге Сабору подноси Саборски Одбор, то је и овај нацрт преко Саборског Одбора требао да дође пред Сабор, којом приликом је Саборски Одбор чинио измене баш у најважнијим начелним основима које је заступало учитељство. Поводом тога учитељство

се нашло у великој неизвесности са својим тражбинама и управни одбор новосадског среског учит. збора нашао је за потребно да сазове одборску седницу у Нови Сад и на исту позове и остале управне одборе среских зборова да као гости буду присутни.

Позиву овом одазвали се срески зборови у лепом броју и као њихови изасланици присутни су били у седници управног одбора новосадског среског учит. збора ови учитељи, учитељице и забавиље:

Арач: Душан Петровић, Милутин Бојић. Баја: Драгомир Аранички. Бегеч: Урош Дридарски. Стари Бечеј: Љубомир Милованов, Коста Дражић. Велики Бечкерек: Д. Грунчић Стев. Стефановић. Дериње: Жарко Шикопарија. Земун: Милош Грујић, Зорка Јанковићева. Карлово: Лазар Лера. Кетфељ: Коста Мијатов. Кулпин: Милан Грујић, Вера Грујићка. Кикинда: Михаило Косић, Милан Рацков, Лука Шибулов, Свет. Удицки, М. Моцић М. Бандић. Лалић: Чичовачки. Меленци: Пет. Мирков, Милан Николић. Мокрип: Ј. Сувајцић, Мохол: Коста Замуровић. Манастир-Привина Глава: Ј. Миладиновић. Нови Сад: Љубомир Лотић, Ђока Михајловић, Душан Рујић, Ђорђе Петровић, Ђока Милић, Гавра Грбић, Кат. Михајловићка, Јованка Марковићка. Милана Рујићка, Кат. Максимовићева, Дан. Томићева, Ђока Гајин. Обровац: Младен Ђурошевић, Ана Ђурошевићка. Паланка: Милан Ђурић, Паја Лалошевић. Парабућ: Мих. Сремац. Параге: Душ. Шикопарија. Пачир: Т. Лазин. Петровосело: Данило Вишковић. Сомбор: Јован Искруљев. Септомаш: Озрег Загорица, Миливој Загорица, Милан Каћански, Аркадије Павловић и Дар. Сремчевићева. Стапар: Бошко Поштић и А. Поштићка. Ср. Карловци: Радивој Малушевић. Д. Ђукићка, М. Павловићева. Ст. Врбас: Милан Калуђерски и Зорка Калуђерска. Ст. Футог: Жарко Алексић, Стев. Бошњак, Лазар Вукотић, Веселин Марјански, Даница Марковићка. Ст. Шове: Коста Пешић, Ирина Тешићева. Турција: Павле Бошњакковић, Мил. Протић. Угриновци: Јов. Дреповчанин. Черевин: Коста Цвејић, Круна Обушковићева. Беочин: Богдан Глумац, Олга Глумац.

Осим тога брзојавно су овај одбор поздравили и изјавили се солидарним са решењима: Кротин и Стојковић из Осека; Ђура Терзић из Темшвара; Марко Вујић из Ку-

мана; Александар Дридарски и Катарина Радивојевић из Јозефова; Симендић из Срп. Крстура; Вида Јојкић из Турије; Сиротановић из Срп. Елемира; Жарко Благојевић из Сомбора.

Председник Младен *Ђурошевић* поздравно је присутне лепим говором и отворио седницу. У кратким потезима износи разлоге овог састанку. (Напред их споменуемо)

Да би сви присутни изасланици ереских зборована могли суделовати у саветовању, претворио је председник седницу у конференцију у којој је после дужег саветовања дошло до резултата, који је председник у поново отвореној одборској седници изнео на претрес и одлуку.

Да би се ступило у споразум са посланицима саборске већине у погледу оних места које је Сабор. Одбор измено у неповољном правцу по тражбише учитељске, решено је да се као изасланици учитељства Мих. Косић, Л. Вукотић, Љ. Милованов и Б. Глумац лично споразуму са посланицима саборске већине, како би се могло једно учитељско изасланство састати са посланицима саборске већине, ради информације о становишту учитељском, према изменама које је у нацрту за Шк. Уредбу учинио Сабор. Одбор.

Затим су изабрани изасланици који ће при евентуалном састанку са посланицима саборске већине поднети информације. У то изасланство изабрани су Ђ. Михајловић, Љ. Лотић, Ж. Алексић, Млад. Ђурошевић, Бошко Поштић, Милан Моцић, осим тога позвани су и остали другови којима време допушта, да буду присутни томе раду у Ср. Карловцима.

Затим је Ђ. Михајловић реферисао о развоју ствари у погледу нацрта за Шк. Уредбу, те је по томе одређен да приликом састанка изасланства са посланицима саборске већине, изнесе становиште учитеља у погледу начелних основа на којима треба да базира Шк. Уредба.

Као те начелне основе истакнуте су ове тачке:

1. Елиминирање нестручних елемената из оног просветног рада, који је строго стручан.
2. Самосталан делокруг просветни и финансијски, тако склопљених школских тела.
3. Заштита учитељевог положаја бољим материјалним средствима и заштита учитељеве

радне снаге од ничим неоправданих наметнутих му послова.

Као саставни део тих тражбиша да се истакне:

да се уређење учитељских плата, ако није могуће боље, а оно изведе према свагдашњим одредбама закона за државне школе у Угарској;

да се учитељи засебно награде за све прекобројне часове, а тако и учитељице за наставу у ручном раду;

да се број наставних часова одреди према предлогу у нацрту за Шк. Уредбу;

ако Сабор приступи раду на донашању нове Шк. Уредбе, да узме за подлогу свога рада нацрт Шк. Уредбе, који је израдио Шк. Савет, а ако Сабор не приступи томе раду, да донесе одлуку којом упућује Шк. Савет, да сва она досад неизведена наређења која се помињу у садашњој Школ. Уредби (од 1872.) паредбеним путем изведе, а тако исто да протумачи она места у садашњој Шк. Уредби, која су због своје неодређености и нејасности доста сметала развитку школе и наставе, као што је н. пр. одношај м. школ. одбора према школи, настави и учитељу.

Затим је председник саопштио да је телефоном извештен, да ће изасланство учитељско бити примљено у клуб саборске већине после после подне у 5 сахата.

Драгомир Аранички констатује, да свугде у просвећеном свету, па тако и у нашој држави, све страпке, а и сви просвећени појединци, настоје око тога да се школа и просвета упуте напредним правцем, да им се створи могућност за правилан развитак а просветни радници-учитељи заштите од прекомерног вршења дужности, нарочито оних које им по позиву не спадају у круг рада. Но напомињући то констатује, да код нас Срба на жалост има страпка, која путем свога листа „Заставе“, на најдемагошкнији начин сеје у једном делу нашег необавештеног народа мржњу према школи и учитељу, а што је још јадније, за такав свој рад има у помоћи и велико наших учитељских другова. То се показало у оном демагошкном раду „Заставину“ против нацрта за Шк. Уредбу, где су и неки учитељи неистинито информисали народ по црквеним општинама. Примећује, да знатан број општина које су заведене против нацрта за Шк. Уредбу, немају ни својих вероиспо-

WWW.UNIJB.BS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ведних школа, нити су ангажоване у школској самоуправи и у питању учитељских тражбина. Јасно је, да је та неродољубива и непросвећена странка хтела да народ дигне против учитеља и омрази учитеље пред народом. Како се та назадна странка у свом недостојном раду против школе и учитеља служила веома одвратним средствима, предлаже да се сав тај поступак најоштрије осуди.

Усваја се с тим, да се то изнесе у „Шк. Гласнику.“

У вези с тим, перовођа констатује с једним бројем „Заставе“, да је учитељ Стеван Нађвински из Вел. Сентмиклуша, члан извршног одбора митропол. учит. збора, као заменик тамошњег општинског перовође, потписао протест овдашње цркв. општине против нацрта за Шк. Уредбу, у којем је протесту као и у свима осталима, неистинито приказана садржина нацрта за нову Шк. Уредбу.

За овим чита перовођа допис Стевана Нађвинског у коме извињава свој изостака са овога учит. састанка, и изјављује солидарност и позива, да учитељство са овог састанка свом снагом протестује против нацрта за Шк. Уредбу, који је поднесен Сабору од стране Сабор. Одбора.

Констатујући у таком држању Ст. Нађвинског поступак недостојан учитеља, који је солидаран са становништвом митроп. учит. скупштине, учитељство не уважава позив таког превртљивог друга, јер ће знати само шта му је задаћа, а недругарски поступак Ст. Нађвинског у погледу протеста против нацрта за Шк. Уредбу осуђује с тим: да се Ст. Нађвински позове, да даде оставку на чланству у извршном одбору, пошто учитељство нема у њему другарска поверења и не сматра га достојним, да то поверење и одликовање ужива.

Ово решење има се објавити у „Школ. Гласнику.“

Јов. Искруљев предлаже, да се целокупно учитељство позове, да ступи у пасивну резистенцију у том случају, ако се оправдани захтеви учитељски не усвоје на садашњем Сабору.

Ж. Алексић је противан томе из разлога што би језгра народа, која је истински пријатељ учитељству трпела отуда штету, а и с тога што би учитељству непријатељска штампа, тај поступак једва дочекала као доказ да

учитељство заиста није пријатељ народу, као што то и сад без икаква разлога покушава да унесе у народ разним неистинама.

Ђ. Михајловић поводом предлога Искруљева говори, да учитељство за сада још нема повода, да приступа пасивној резистенцији, јер Сабор није још рекао своју реч о нашим тражбинама. За спровођење пасивне резистенције држи, да у учитељству не би смело бити онаких другова, као што је она неколицина, која је по појединим општинама радила против нацрта за Шк. Уредбу, те тиме показала да нема осећаја ни за најживотијне потребе школе и свога сталежа, као што је доказ за то и мало час споменути поступак Ст. Нађвинског.

Према томе предлог Јов. Искруљева није прихваћен него мишљење Ж. Алексића.

Жарко Алексић, перовођа Митропол. учит. збора саопштава, да је извршни одбор извео до сад ова решења Митр. учит. збора:

1. Извршни одбор је у своје време поднео нацрт за школ. уредбу, како га је митропол. учит. збор усвојио.

2. Извршно је све закључке збора, а засебним образложеним представкама умолно је Сабор:

а) да се учитељство ослободи од вршења појачке дужности:

б) од предавања веронауке и словенског језика;

в) да ободелом учитељу плаћа заменика издржавалац школе, а не сам учитељ;

г) да се године службовања снизе од 40 година на 35, која је преставка, упућена кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе с молбом за препоруку од стране Сабора;

д) да се почетак учења словенског језика, премести из III. разреда у IV.

3. У предмету извађања закључка Митрополиј. учитељ. збора, који се односе на организовани рад, упутио је извршни одбор, познату окружницу, на све учитељске зборове и позвао их да сходно решењу Митрополиј. уч. збора, у погледу „Шк. Гласника“ обвежу своје чланове на потпомагање његово, претплатом и сарадњом.

Извршни одбор је овом ствари био подуже забављен. Коначно се споразумео са учитељским удружењем Натошевић, о излажењу листа.

Извештај овај узет је на знање.

Љ. Лојшић износи рад којег би се орган митрополиј. учитељства имао придржавати, ако хоће, да се постигне оно, што се њиме намерава.

Пошто пак рад тај, захтева доста труда, времена, а и вишеструке способности, моли присутне, да из средине учитеља изаберу неколицину у редакциони одбор за сада привремено, док од свију среских зборова, не стигне званично извешће о раду тих зборова у том правцу.

Напомиње да је извршни одбор био тога мишљења, да су чланови управног одбора око листа, и сви председници појединих среских зборова.

Предлаже, да се путем митроп. извршног одбора, позову сви управни одбори среских учит. зборова, да даду писмено одлуку, која је потребна, да се регулише ово питање како ваља и обезбеди стално излагање органа митрополиј. учитељства.

Предлог реф. Лотића о привр. избору редакционог одбора је усвојен, те се у исти привремено бирају ови другови: 1. Ђорђе Михајловић из Н. Сада 2. Љубомир Лотић из Н. Сада 3. Душан Ружић из Н. Сада 4. Жарко Алексић из Футога 5. Драгомир Аранички из Баје 6. Младен Ђурошевић из Обровца.

Овлашћује се изабрани редакциони одбор да у име целокупног учитељства, за сада привремено уређује лист Школ. Гласник у духу и правцу, који држи да је најнапреднији, најсавременији и по учитељство најкориснији.

Љ. Лојшић примећује, да је рад, који изабрани привр. редакциони одбор чека, доста опсежан, пошто ће дужност овога бити да поради и на том, како би се дечја васпитна и научна народна књижевност, посебним издањима унапредила, те држи, да би уз овај привремени редакциони одбор, требало позвати из средине другова неколицину за сталне сараднике.

Предлог Лотићев усвојен.

Председник Мл. Ђурошевић позива присутне, да се изјаве, ко би се хтео примити сарадње у том послу.

Драговољно се примају сарадње овога рада другови: 1. Бошко Поштић — Стапар 2. Зорка Јанковића — Земун 3. Коста Замуровић — Мохол 4. Стеван Бошњак — Футог 5. Лазар Вукотић — Футог 6. Јован Искруљев — Сомбор 7. С. Стефановић, — Бечкерек.

Пошто је дневни ред овога састанка нецрпен, председник Младен Ђурошевић затвара седницу, поздрављајући присутне и захваљујући на истрајном и озбиљном учешћу у раду.

*

У 5 сах. по подне отишло је изасланство учитеља у Ср. Карловце, где су се изасланству придружили и остали другови, који су раније отишли у Карловце, те су сви отишли у клуб саборске већине, где су у лепом броју били сакупљени посланици самосталне странке. Одмах се приступило претресању појединих начелних основа које заступају учитељи. Овом приликом се много заинтересовао за становниште учитељско посланик Светозар Прибићевић, затим посланици Др. Душан Пелеш, Радивој Врховац, Милутин Јакшић, Јован Орешчанин и др. После расправљања јаче од једног саћа, реасумирано је све и истакнуте су основе у главном оне, које је и учитељство заступало.

На крају расправљања, посланик Св. Прибићевић је у језгровитом говору истакао важност овог споразума и топлу жељу посланика окупљених у клубу, да се оправдаше жеље учитељске већ једном остваре, како би тиме учитељство добило још јача полета, да у корист просвете народне развије што истрајнији рад.

Затим је подпредседник клуба прота Милутин Јакшић, са пуно познавања нашег тешког положаја и са пуно саосећаја за исти, означио становниште саборске већине да се заложу за нашу учитељску праведну ствар.

У име учитеља захвалио је клубу Ђ. Михајловић на предусретљивости и одличном пријему, означивши да ће признање и уважење учитељских дугогодишњих тражбина, бити знатна корист по развитаку народне школе и просвете.

*

Напред смо већ споменули резултат саборског рада о учитељској дотацији. Саборска већина није могла из важних разлога приступити расправљању нацрта о Шк. Уредби, али је узела у расправу предлог о дотацији наставничког особља и надзорника на срп. вероисповедним школама, којом приликом је расправила и питање о појачкој дужности.

Расправу о томе донећемо по стенографским белешкама.

=====

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Седница учитељског збора будимске епархије.

(Паставак.)

Покушао је да изнесе скицу једне реалније Н. О. која изгледа овако:

Наука вере.

I. Разред. О родитељима. (Њихова доброта и о поштовању родитеља.) О Богу. (Отац небесни; његова доброта; о поштовању Бога.) Дечје молбе к родитељима. Наше молитве к Богу. Како и кад се ваља прекретити. *Библија*: Створење света. Први грех, о казни и обећање спаситеља. Благовести. Рођење Исусово. О пастирима. Звездари; бежање у Египат. (*Све приповејке врло крајко!*)

Молитве: Оче наш, Богородице. (*Само српски!*)

II. разред. Дела мил. душевне и телесне. (Српски: са тумачењем истих. Нпр. „Болесне треба обилазити“. За што? Да их тешимо. Како их тешимо? Кад се разговарамо с њима о ономе, што ће им добро чинити, да заборава на своју болест. — Добри људи гледе и то, шта треба болесноме, па *други пут* му то донесу. И т. д. и т. д.)

Библија: Исус од 12 год. Крштење Исусово. Проповедање Ис.: Исус благосиља малу децу. Свечани улазак у Јерусалим. (Врбица). Тајна вечера. Како су га ухватили. Мучење и смрт Хр. Ускре. Вознесење, Духови.

Молитве: Пре и после јела. (*Само српски!*)

III. разред. Заповеди божје (српски!) са тумачењем истих. Две највеће божје заповести. (*Српски!*)

Библија: Свадба у Кани. Обилан риболов. Бура на мору. Жена недужна. Раслабљени. О слепоме. Исус у Витезди. О немоме. Преображење. Јапрова кћи. Младић у Најпну. Васкрсење Лазарево.

Молитве: Јутарња и Хранитељу. (*Српски!*)

IV. разред: Символ вере (*Словенски!*) са тумачењем.

Библија: Митар и Фарисеј. Мил. Самарјанин. Блудни син. О богаташу и о Лазару. О страшном суду. О сејачу. Неваљали слуга. Људи богаташ. Велика вечера.

Молитве: пре и после учења (*Српски!*)

V. разред: О литургији. (*Крајко тумачење главних момената!*)

Молитве: Оче наш и Богородице. (*Словенски!*)

VI. разред: Предавач није предложио ни-

шта. Пошто није радио у VI. р. сам неће да предложи ништа. У опће није пријатељ *резновања из зелених столова*. Оставља, да за овај разред кажу своје мишљење они, који су радили у том разреду.

Као што се види у расподели градива из н. вере влада ова система: I. и II. р. да позна живот Исусов; III. р.: чуда Исусова; а IV. р.: науку Хр. која је изложена у његовим приповеткама. I. и II. р. познаће живот оснивача вере. III. р. ће научити чуда његова и тиме ће се још више утврдити божански ауторитет оснивача вере. IV. р. ће после овако свестраног изучавања живота Исусова, учити његову науку; V. р. ће разумети главне моменте из богослужења. Заповеди божје су у III., а вјерују у IV. р. и то за то, што предавач има искуства, да је овако лакше. Много је лакше кафирати тумачење заповеди божјих, него апстракције из вјерују. Ово је искуство стекао у школи са својом шк. децом.

Словенски језик.

III. разред: Познавање м. и в. пцмена. Читање молитава: Оче наш, Богородице, пре и после јела, хранитељу, пре и после учења, вјерују, литургијско појање. Тропар: божјињи, ускрњи, духовски, спасовски, богојављенски, цветни.

V. разред: Апостоли: I. II. и III. дан Божића, Ускрса и Духова. Богојављења, на Цвети, Благовести, Спасовдан, св. Сава, Обрезања Господњег; Сreteње, М. и в. Госпојина, Ваведење, Митров дан, Крстовдан, Арханђеловдан, Три Јерарха, св. Николе, св. Јована, Бурђевдан.

V VI. разред. Недељни апостоли и нед. еванђеља.

Појање.

I. II. разред: тропар: божјињи и цветни. Спаси Господи. III. VI. цело литургијско појање. Тропар: Митровдан, Ваведење, св. Никола, св. Јован, св. Сава, Сreteње, Благовести, Ускре, Спасовдан, Духови и Храмовни.

Српско читање.

I. разред: Читање па слокове са м. и в. писменима.

II. разред: Умерено читање (целе речи од једаред!) с обзиром на пиптерпункције.

III. разред: Читање с разумевањем и разговор о оном, што се чита.

IV. разред: Течно, правилно и разумно читање. Разговор о ономе, што се чита и казивање истог својим речима.

V. VI. разред: Потпуно разумевање и што многостручније разрађивање прочитаног градива у облику свестраног разговора.

Срп. писање.

I. разред: Самостално написивање речи и имена.

II. разред: Самостално казивање и написивање реченица (Највише од 5 речи!)

III разред: Самостално писање (највише до 5) реченица о једном предмету.

IV. разред: Писање садржине кратких приповедака.

V. VI. разред: Писање: обичних писама, сведоцаба, признаница, рачуна, полит. повчаних упутница и товарних листова.

Разговор.

I. разред: О шк. стварима и о човечјем телу.

II. разред: Кућне ствари и животиње.

Рачун

I. разред: Усмено рачунање (4 осн. радње) до 20 и написивање бројева.

Мере и новци: m, dm; l, dl; 1 п., 2 п., 10 п. и 20 п.

II. разред: Усмено сабирање и одузимање (на памет!) у бр. простору до 100 и то са свима случајевима, осим сабирање и одузимање дес. и јед. са дес. и јед. без и са преламњем. Ти случајеви да се раде, ал тако, да се задатци испишу на табли, а деца да их раде усмено, и то гледајући у задатке. Нпр. $58+39$; $93-48$. Предавач је стекао то искуство, да деца сама кажу: „заборавио сам јединице!“ Док је радио са 1 разредом, те тешкоће је могао савладати, јер је било доста времена. Но, од кад имадемо на сваки разред тек само по $\frac{3}{4}$ часа, од то доба је немогуће радити онако, као дошле, што је могло бити. Таблица множења и садржавање до 100.

Мере, новци и време: cm, ar, хектар; cl, hl; kg, dkg, q; 1 K, 5 K, 10 K, 50 K; час, дан, седмица, месец, година.

III. разред: Писмено сабирање, одузимање, множење и делење до 10.000. Код делења: делитељ да је од 1 цифре. Предавач из искуства зна, а јачачно су то приметили и остали другови, да се у III. р. може (писме-

но!) рачунати и до 10.000; па и даље. Код дете уме до 1.000, ништа му није ни 5—6—10, па ни 15—20 и т. д. хиљада. За то је тога мишљења да се у III. р., са свим слободно, може рачунати у бр. пр. до 10.000.

Мере и новци: понављање градива из I. и II. р., а к томе још и ово: mm; mgr, тона; акон; 1.000 K; златни новци: 10 K, 20 K, 100 K.

Римски бројеви: до 20.

IV. разред: 4 осн. рач. радње у бр. пр. до 1.000.000. Код делења делитељ највише да је од 2 цифре. Комбиноване задаће. Наиме: у једној задаћи да буде више врста рачунских радња. Нпр. одузимање и сабирање; сабирање, одузимање и множење; или: све 4 рачунске радње.

Римски бројеви: до 100.

V. VI. разред: 4 осн. рач. радње с дес. разломцима. Делитељ може бити и од 3 цифре. Израчунавање камате. (Свађањем на јединицу!) Пропорционални рачуни.

Римски бројеви: до 1.000. —

Недељно бар једаред усмено рачунање са III., IV., V. и VI. р. заједно. (Оваке задаће: $43+35=?$ $65+73=?$ $59+37=?$ $96+79=?$ $93-29=?$ $8\times 19=?$ 0×87 ; усмени закључни рачуни; нпр.: 8 гусака вреде 72 K шта вреде 5 гусака?!

Земљопис.

III. разред: своју жупанију; **IV. разред:** Угарску; **V. разред:** Европу; **VI. р.** свих 5 делова света. (Све у главним потезима.)

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

Промене у учитељству. Ангелина Јаношевић, учитељица у Михаљевцима у Срему, премештена је за учитељицу у Инђију. — Иван Малешевих, учитељ на новосадској салашкој школи на Камендину, изабран је за учитеља у Новом Саду, на школи, која ће се основати у Салајци.

За место у Српском Учитељском Конвикту у Новом Саду за ђаке средње и стручних школа мушког и женског пола ваља се пријавити најдаље до 8. јула о. г. по нов. календару.

Услови и правила за примање дају се бесплатно, а пријавити се ваља за то или

председнику Аркадију Варађанину или надзорнику дру Милану Петровићу професору.

Учитељева одговорност. Учитељ Л. на часу гимнастике предузео је са својим ученицима прескакање у вис. При томе су узицу за прескакање држала два дечка. Услед тога се је догодила несрећа. Дечко К., који је прескакао, баш је с тога пао, јер један од оних дечака, који су држали узицу, није на време испустио узицу, кад ју је К. ногом додирнуо. При паду на тле, које уз то није било прописно умекшано, пребио је дечко К. руку. Учитељ је осуђен да плати отштету. Таквих случајева налазили смо и по извештајима австријским и немачким, и човек се не може доста начудити, да се и за такве случајеве чини одговорним учитељ. А ко је одговоран, ако дете на пр. зими склизне у дворишту и унакази се? На крају ће доћи дотле, да ће од учитељског позива бегати свако, а садањем незаштићеном положају учитељском друга лека за сад и нема.

Одговорност општине. Општина Р. давала је учитељици својој стан у нарави. Стан је био влажан и плеснив. Учитељица услед становања у њему добије након годину дана реому, те је принуђена била у више маха узети допуст ради лечења и на послетку се повући у стање мира. Због тога је судским путем затражила од општине отштету. Суд јој је после извиђаја на лицу места у име отштете досудио једном за свагда 2700 К. Ала је јефтин живот и здравље учитељево!

Награђени учитељи. Младен Бурошевић учитељ у Обровцу и Марко Славковић учитељ у Мохолу, награђени су од државног надзорништва за врло добро постигнут успех у настави из мађарског језика са по 100 К награде из Рудићевог фонда.

Положио испит. Г. Жарко Благојевић, оспособљени народни учитељ, син управитеља сомборске срп. више девојачке школе, г. Јована Благојевића, положио је ових дана на будимпештанском педагогијуму строге испите из историјско-филолошке групе и тиме стекао оспособљење за наставника у вишим народним заводима. Срдачно честитамо нашем сараднику на положеном испиту.

Апел на све српске учитељице и српске учитељске приправнице. Српско-прав. цркв.-школски Одбор у Високом (Босна) незаконито

је прогласио мјесто учитељице упражњеним, те је расписао на исто натјечај с год. платом од К 840. Велики Управни и Просвј. Савјет у Сарајеву, признао је дотичној учитељици својим актом од 17./Ш. 1911. број 68./1911., „да јој се служба рачуна од 1./I. 1911“ као сталној учитељици. Исти Савјет својим актом од 17./Ш. 1911. бр. 23./X издао је ово ријешење: „Височка срп.-прав. цркв.-школ. општина има учитељици О. С. у Високом исплаћивати плату од К 1200 годишње, односно по К 100 мјесечно, како то прописује Уредба о учитељским беривима.“ Височка општина не признаје ово ријешење В. Савјета, него и сама по себи проглашује то мјесто упражњено и без одобрења Савјета издаје натјечај с год. платом од 840 К, коју плату наша уредба не признаје.

Умољавају се све српске учитељице и приправнице, да на ово мјесто не компетују, да би се тиме очувала наша сталенка законита права и солидарност. Ако је која компетовала, нека повуче своју молбу. Ако мјесто буде законито упражњено, јавиће се овим путем.

Главни Одбор Српског Учитељског Удружења
за Босну и Херцеговину.

ИЗВРШНИ ОДБОР СРПСКОГ МИТРОПОЛИЈСКОГ УЧИТЕЉСКОГ ЗБОРА.

Бр. $\frac{181}{1911}$.

Свима управним одборима среских учитељских зборова.

Позивају се сви управни одбори, да у интересу што скоријег и сигурнијег остварења закључка митрополијског учитељског збора, од 5. и 6. новембра 1910. год. доставе изводе записника о решењу својих зборова у погледу претплате на „Школски Гласник“, а према окружници овог одбора од 17. IV. 1911. бр. 111.—124.

За извршни одбор:

У Новом Саду, 10. (23.) јуна 1911.

Ж. Алексић
перовођа.

М. Косић
председник.